

LENIN EVALUAT DE DIPLOMATUL VASILE STOICA

Ioan OPRÎȘ¹

LENIN EVALUATED BY THE DIPLOMAT VASILE STOICA

ABSTRACT

Only a few days after Lenin's death, the Diplomat Vasile Stoica published, in the official newspaper of the Romanian National Party, an article about Lenin and what the Bolshevik revolution meant for the Russian people. Outlining that Lenin was the man of the revolution with which he grew, Vasile Stoica assessed that the era of Lenin would be a revered era that will be richer in the life of future Russia.

Keywords: Russian revolution, Bolshevism, labor movement.

În ziua de sâmbătă, 26 ianuarie 1924, ziarul „România” – organ al Partidului Național Român –, a publicat articolul intitulat „Lenin”, sub semnătura lui Vasile Stoica². Autorul l-a scris imediat după moartea conducătorului bolșevic, considerat „duhul” revoluției ruse, începute în 1900 și încheiată biruitor în 1917, văzând în acesta „rolul de căpetenie, de organizator, de îndrumător al acestei mișcări formidabile”³. Amintește Stoica la moartea lui Lenin că „asupra lui se rostesc judecăți din toate părțile. Unii îl prezintă ca pe un adevărat anticrist, cu instincte sângeroase, cu sufletul încărcat de patimi abjecte⁴ – alții văd într[-]ânsul un apostol fanatic, un martir al dragostei pentru cei umili. Întotdeauna oamenii au căutat să explice marile frământări umane nu ca rezultatul unor înclăștări de forțe istorice, ci ca produsul activității ascunse sau deschise a unor individualități singuraticе, în socoteala cărora se trece meritul sau neizbânda, gloria sau hula pentru cele întâmplate”⁵. Ca om informat și cu o largă cultură, Stoica a evaluat opiniile unor teoreticieni ai revoluției ruse – Miliukov, Bakunin, Plehanov, Herzen, Cernov (animați de ideea revoluției naționale în spațiul rusesc); Lenin, „ca adevărat rus a cărui fantezie, năzuia împlinirea lor pe întreaga față a pământului printr-o revoluție universală” și, ca atare, „n-a ales mijloacele în această năzuință. Viclenia, intriga, demagogia deșănțată, minciuna chiar, cinismul, omorul, deslănțuirea instinctelor celor mai brutale, totul a fost bine venit dacă lucra la acest scop”⁶. Pe Lenin l-a apreciat Stoica a avea „mână energică” – așa-l vor reține artiștii

¹ Profesor universitar doctor, Universitatea „Valahia”, Târgoviște.

² Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Arhiva diplomatică, Fond 77 S. 75, V. Stoica, vol. III, f. 57-61.

³ *Ibidem*, f. 58.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, f. 59.

în ipostaze monumentale! –, singura în „țara lipsei de voințe”, „capabilă de a asigura o oarecare ordine”⁷.

Remarcând în 1924 o „prefacere” în evoluția politică a Rusiei, pregătitoare pentru reintrarea „în comunitatea statelor, din care se exclusese prin spiritul său de revoluție agresivă de răsturnare socială și prin călcarea angajamentelor sale internaționale”, Stoica aprecia realist că „recunoașterea ei de jure acum e numai chestie de timp”⁸. În plus, i-a recunoscut „influența lui [Lenin] asupra mișcării muncitorești internaționale” ca mare, căci „revoluția bolșevică a trezit în multe capete încălzite credința în apropierea unui rai al comunismului”, dar „această credință apoi sau a slăbit în urma experienței rusești sau a fost sfărmată prin mișcări naționale sănătoase”⁹. Asociindu-l pe Lenin cu Oliver Cromwell, din aluatul acestuia, credea Stoica, în 1924, că nu „avea însă simțul realităților pe care îl avea marele «lord protector» al Angliei”, și-și încheia evocarea astfel: „E greu să faci previziuni asupra viitorului. Am însă convingerea că epoca lui Lenin va fi epoca venerată care va rodi mai mult în viața Rusiei viitoare”¹⁰. Vizionar în evaluare, Stoica nu s-a înșelat, reținând pe seama puternicului vecin al României o evoluție care va conta, istoric vorbind, în întregul veac XX.

Într-o altă cheie și cu aprecieri negative radicale l-a evaluat contemporanul diplomatului român, prolificul universitar și scriitor polonez Ferdinand Anton Ossendowski (1876-1945). În lucrarea sa „Lenin Dumnezeuul celor fără Dumnezeu” (1930) (variantea franceză „Lenine”, Paris, 1932, iar cea engleză „Lenin The God of the Godless”, New York, 1931), autorul l-a evaluat utilizând instrumentele scriitorului și i-a prezentat viața și rolul său în transformarea Rusiei. L-a văzut în rolul celui care știa că revoluția rusă a aruncat „mănușa întregii lumi civilizate. Natura produce monștri înfiorători”¹¹. Portretizat și considerat „Antihrist”, „instrumentul inconștient al voinei veșniciei, biciul lui Dumnezeu care a lovit umanitatea”, „pedeapsa pe care au abătut-o cerurile”.

La aproape un veac de la moartea fondatorului Rusiei bolșeviste, cele două mărturii impresionează. Și, mai ales, oglindesc opinii avizate – și vizionare – asupra celui care a repus Rusia în rândul marilor puteri și a condus o revoluție care a zguduit lumea.

Ziarul ROMÂNIA
Organ al Partidului Național Român
Sâmbătă 26 Ianuarie 1924

„LENIN
de Vasile Stoica

⁷ *Ibidem*, f. 60.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, f. 61.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Vezi Ferdinand A. Ossendowski, *Lenin Dumnezeuul celor fără Dumnezeu*, Muzeul Brăilei „Carol I”, Brăila, Editura Istros, 2015, p. 499.

În 24 Octombrie 1917, Consiliul republicii rusești își ținea ședința în luxoasa sală festivă a palatului Marian din Petrograd. Partidul bolșevic nu mai lua parte la ședințe. Oratorii celorlalte partide se succedau fără sfârșit la tribună; cuvintele se rostogoleau sonore, gesturile se deschideau largi; democrația se frământa sentimentală și căuta prin rezoluții și contrarezoluții deslegarea haosului care cuprindea capitala și cuprindea Rusia. Se aduceau critici, se dădeau replici, se ridicau acuzații – guvernului că este nepriceput și zăpăcit, partidului bolșevic că aruncă Petrogradul și țara în anarhie. Pe fronturi bubuia tunul și armata rusă se prăbușea putrezită, în țară se întindea nenorocirea dezordinei și a pofteilor nestăpânite. Iar «Consiliul republicii» chemat de Kerensky, dictatorul, făcea oratorie și aștepta să se rezolve nevoile marelui imperiu sguduit de revoluție.

Într-o cameră din palatul balerinei Kneșinscaia, fosta favorită a țarului Nicolae al II[-lea], un om cu obraji palizi, cu privirea aspră aștepta tăcut, tamburând din când în când cu degetele pe masă. În ușa de la dreapta lui apare un marinăr tânăr. Omul palid se uită la el, îi face un semn ușor din cap. Marinarul dispăre. În palatul Marian oratorii își continuă cascade de fraze. Deodată marinarul tânăr intră în sală însoțit de alți douăzeci de inși cu armele în mâini, înaintează liniștit spre președinte și îi pune mâna pe umăr:

- Ați vorbit destul până acum. Afară de aici! Trăiască dictatura proletariatului!

În aceea seară partidul bolșevic ajunsese stăpân pe Petrograd iar omul cu obraji palizi, cu privirea aspră, Lenin, prezida ședința «consiliului comisarilor poporului» și lua în mâna lui conducerea Rusiei.

De atunci au trecut șase ani de zile. Dezorganizarea completă, lupte interne, războaie civile cu Judenici, cu Dutov, cu Colceac, cu Wranghel, război cu polonii, probușirea completă a industriei, distrugerea agriculturii, foamete înfiorătoare – tot soiul de nenorociri au căzut asupra bietului popor rusesc.

Dacă este adevărat că prin revoluții popoarele se purifică, atunci putem fi siguri că poporul rus în ultimii șase ani s-a purificat ca nici un alt popor de la revoluția franceză până astăzi.

Iar rolul de căpetenie, de organizator, de îndrumător al acestei mișcări formidabile l-a avut Lenin.

Acum când s-a stins, asupra lui se rostesc judecăți din toate părțile. Unii îl prezintă ca pe un adevărat anticrist, cu instincte sângheroase, cu sufletul încărcat de patimi abjecte – alții văd într-însul un apostol fanatic, un martir al dragostei pentru cei umili. Întotdeauna oamenii au căutat să explice marile frământări umane nu ca rezultatul unor înclăștări de forțe istorice, ci ca produsul activității ascunse sau deschise a unor individualități singuratic, în socoteala cărora se trece meritul sau neizbânda, gloria sau hula pentru cele întâmplate.

«Revoluția rusească – zice d. Miliucov – e un fenomen complicat, izvorând din prostia și mizeria vechiului regim, din nemulțumirea ce fierbea în țară, din ura claselor oprite, din entuziasmul tineretului revoluționar, din provocările polițienești și din intriga dușmanilor».

Lenin era omul revoluției. A crescut deodată cu ea și de la 1903 până la 1917 duhul ei și duhul lui s-au influențat reciproc. Căci revoluția rusească a început încă la

1900 iar evenimentele din 1917 nu erau decât luptele ultimei și definitivei biruințe. Ideia de care a fost călăuzită toată viața lui a fost reorganizarea pe baze noi a societății, trecerea puterii politice și economice în mâna maselor muncitoare, înfăptuirea complectă a teoriilor marxiste. Dacă alți sociologi și revoluționari ruși ca Bacunin, Herzen, Plechanov, Cernov, influențați de culturile apusene râvneau să înfăptuiască această reformă mântuitoare în granițele poporului rus, Lenin ca adevărat rus a cărui fantezie și ale cărui idei tind întotdeauna spre infinit, năzuia împlinirea lor pe întreaga față a pământului printr-o revoluție universală. Dacă ceilalți socialiști ruși ca Tzere-telli, Ceidze, Kerenski, Martov și chiar unii camarazi bolșevici ca Steclov și Darin erau încă de părere că ideile marxiste trebuie să devină realitate numai pe cale evolutivă, Lenin propovăduia cu fanatism încă din 1903 că prin revoluție se poate sări deodată de la treapta în care se afla Rusia la treapta superioară a idealului socialist. Acest scop nu putea fi ajuns, decât cu ajutorul puterii de guvernare. Prin urmare întâiul gând al lui Lenin era acapararea puterii și păstrarea ei. N-a ales mijloacele în această năzuință. Viclenia, intriga, demagogia desăntătită, minciuna chiar, cinismul, omorul, deslănțuirea instinctelor celor mai brutale, totul a fost bine venit dacă ducea la scop.

Marele său ajutor era însă dezorientarea generală în care se găseau conducătorii celorlalte partide politice. Răsturnarea țarului în februarie, dezorganizarea armatei, nemulțumirile țăranimii aduseseră un mare număr de probleme care cereau rezolvarea cea mai grabnică. Poporul era sătul de război, chinuit de scumpete, de jaful administrației unui militarism decăzut. Încetarea războiului era cerută încă din 1916. Chestiunea agrară, chestiunea muncitorească, chestiunea naționalităților, a Constituantei așteptau să fie soluționate fără zăbavă. Și conducătorii nu aveau soluții și nu se puteau hotărî la nici o măsură și la nici o atitudine.

Lenin și partidul său pășesc hotărâți: vor pace imediată, vor trecerea pământului și a uzinelor în mâna celor ce îndeplinesc munca, vor libertatea naționalităților și vor alegerea și convocarea imediată a Constituantei. Masele muncitorești simt o mână energică și trec de partea lor. În 5 octombrie 1917 puterea e în mâna partidului bolșevic și Lenin își începe imediat aplicarea programului. Pacea de la Brest-Litowsk încheie războiul cu Puterile Centrale. Reforma agrară începe a fi pusă în aplicare chiar în 26 octombrie, a doua zi după venirea la cârmă: pământul e confiscat și trecut în mâna țăranimii, uzinele sunt confiscate și trecute în mâna muncitorilor. Constituanta căutând să facă opoziție, e împrăștiată cu baionetele. Țărănimea împământenită apără revoluția bolșevică în contra agrarienilor conduși de oamenii și generalii epocii marilor proprietari. Mâna energică a lui Lenin – oricât ar fi fost de crudă în unele cazuri și oricâtă suferință ar fi adus – e considerată în țara lipsei de voințe ca singura forță capabilă de a asigura o oarecare ordine.

După patru ani de muncă inspirată din teoriile marxiste, Lenin și tovarășii săi se trezesc. Își dau seama că realitatea e mai tare decât teoriile. Și rând pe rând exagerările comunismului se elimină, proprietatea țărănească și proprietatea industriei mici se restabilește, comerțul devine iarăși liber. Singura industrie mare și comerțul cu străinătatea au mai rămas naționalizate: în curând însă și acestea își vor redobândi deplina libertate. Viața se întoarce iarăși la matca sa firească.

Această prefacere săvârșită în ultimii doi ani și precizată de Lenin cu toată franchețea încă în primăvara din 1921, a pregătit și reintrarea Rusiei în comunitatea statelor, din care se exclusese prin spiritul său de revoluție agresivă de răsturnare socială și prin călcarea angajamentelor sale internaționale. Recunoașterea ei „de jure” acum e numai chestie de timp.

Desigur rezultatele obținute de Lenin cu prețul atâtor dureri, omoruri, foamete, războaie, cu prețul distrugerii unei economii înfloritoare, nu sunt în proporția jertfelor aduse. Orbirea sa de teoretician fanatic nu l-a lăsat să înțeleagă realitățile decât după ce cea mai mare parte din valorile economice ale Rusiei moderne fuseseră distruse de patimi și ignoranță.

Două lucruri bune vor rămâne însă din întreaga revoluție bolșevică: reforma agrară¹² și interesul lacom al maselor de jos pentru cultură și pentru treburile obștești. Și putem spune cu siguranță acum când cunoaștem mai bine evenimentele, că nimeni altul n-ar fi putut face mai mult.

Mare a fost și influența lui asupra mișcării muncitorești internaționale. Biruința bolșevică a trezit în multe capete încălzite credința în apropierea unui rai al comunismului. Această credință apoi sau a slăbit în urma experienței rusești, sau a fost sfărâmată prin mișcări naționale sănătoase.

Lenin a fost fără îndoială un iluminat. Viclean, energic, necruțător, disprețuitor de viața altora ca și de a sa, n-a avut înaintea ochilor alt ideal decât binele maselor muncitorești, a marelui norod chinuit. Era din aluatul lui Oliver Cromwell – fără a avea însă simțul realităților pe care îl avea marele «lord protector» al Angliei.

E greu să faci prorociri asupra viitorului. Am însă convingerea că epoca lui Lenin va fi epoca venerată care va rodi mai mult în viața Rusiei viitoare”.

¹² Modelul inițial a fost uitat, colhozul și sovhozul au eliminat proprietatea privată, iar lupta de clasă i-a vizat direct pe țăranii avuți, culacii devenind „dușmanii poporului”.